

4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // ВВРУ. - 1996. - № 30. - Ст.141.
5. Про охорону дитинства: Законом України від 26 квітня 2001 року № 2402-III / Відомості Верховної Ради України від 27.07.2001. - 2001. - № 30. - С. 142.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради. - 2001. - № 25, 26. - Ст. 131.
7. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова КМ України від 13.10.2015 № 831 // Урядовий кур'єр від 21.10.2015 № 195.
8. Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії в Інтернеті [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://intemetbezpeka.org.ua/>

Дояр Є.В., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
НАВС

Засоби забезпечення процесуальних прав особи у разі її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення

Стаття 3 Конституції України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження та забезпечення таких цінностей є головним її обов'язком [1, с. 4]. Важливого значення ці положення мають для кримінальної процесуальної діяльності, яка пов'язана з втручанням в особисте життя громадян та обмеженням у випадках, передбачених законом, їх прав і свобод. Особи, залучені до кримінального судочинства як підозрювані та обвинувачені, зазнають істотних правообмежень. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання забезпечення їх прав у разі її затримання. Незважаючи на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, під час досудового розслідування вона може бути тимчасово обмежена у правах, щодо неї можуть застосовуватися різноманітні заходи забезпечення кримінального провадження [5,с. 4].

На основі вищезазначеного розглянемо засоби забезпечення процесуальних прав особи у разі її затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Уповноважена службова особа, що здійснила затримання, перш за все, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється. Даний обов'язок закріплений у ч. 4 ст. 208 КПК України. Закон не визначає, протягом якого строку необхідно це зробити, а лише вказує на негайність такого повідомлення. Вважаємо, що повідомити особу про підстави затримання необхідно на місці затримання. Роз'яснити, у вчиненні якого злочину особа підозрюється, можливо під час повідомлення їй про підозру. Підстави затримання необхідно указати у протоколі затримання, а зміст підозри - у

повідомленні про підозру, або, як нами пропонується, у постанові про притягнення особи як підозрюваного. У цій постанові слідчий має зробити запис про те, що підозрюваному усно роз'яснено обставини злочину, у вчиненні якого він підозрюється. Копію постанови необхідно вручити підозрюваному під розпис [3].

Підстави затримання визначені у ст. 208 КПК України. Їх можна розподілити залежно від тяжкості покарання. Якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, то затримання може бути проведено, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ч. 1 ст. 208 КПК України). Якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то затримання може бути проведено виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (ч. 2 ст. 208 КПК України) [3].

Слід зазначити, що у ч. 2 ст. 208 КПК України [4] йде мова про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину. При цьому, у даному положенні закріплено, що затримання можна проводити лише щодо підозрюваного, до якого раніше вже було застосовано запобіжний захід. Тому підтримуємо думку Фоміної Т.Г. і вважаємо що у ч. 2 ст. 208 КПК України слід внести зміни та викласти у такій редакції: «Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати підозрюваного у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо *він* не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує» [5, с. 97].

Як підкреслено у законі, повідомлення підстав затримання необхідно робити зрозумілою для затриманого мовою (ч. 4 ст. 208 КПК України). Аналогічне положення закріплено й щодо повідомлення про підозру. Так, у ч. 2 ст. 29 КПК України визначено, що особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення. Даним положенням законодавець підкреслює важливість забезпечення прав кожної людини, незалежно від мови, якою вона володіє [3, с. 98].

Важливим засобом забезпечення прав затриманого є обов'язок уповноваженої службової особи, що здійснила затримання, роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування, вимагати перевірку

обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені ч. 4 ст. 208 КПК України [5, с. 98].

Слід зазначити, що з переліку прав затриманого, що наведені у вказаній нормі, деякі не належать до процесуальних (наприклад, право отримувати медичну допомогу). Крім того, під час затримання особі повинні бути роз'яснені права не лише ті, що визначені у КПК України, а й права, що закріплені Конституцією України, Законом України «Про попереднє ув'язнення», Положенням про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину та ті, що містяться у міжнародно-правових актах з прав людини, ратифікованих Верховною Радою України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: науково-практичний коментар / [ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін.]. - Харків : Право ; Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. - 808 с.
2. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві : Постанова Пленуму Верховного Суду України : від 24.10.2003 р., № 8 // Вісник Верховного Суду України. - 2003. - № 6 (40). - С. 20-24.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.01.2012 року ВР №4656 - 6.
4. Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. - 2008. - № 93. - Ст. 3103.
5. Фоміна Т.Г. Забезпечення процесуальних прав підозрюваного і обвинуваченого органами внутрішніх справ України дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Фоміна Тетяна Григорівна; ХНУВС. - Х., 2012. - 234с.